

JADWIGA WANIAKOWA

Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków

KERYGMAT — CZYLI O MODZIE W KOŚCIELNEJ ODMIANIE JĘZYKA

Słowa kluczowe: moda językowa, kościelna odmiana języka, zapożyczenia, częstość użycia (frekwencja).

STRESZCZENIE

Artykuł jest poświęcony zjawisku mody językowej w kościelnej odmianie języka. Autor bada to zagadnienie na przykładzie zapożyczonego z greki terminu *kerygmat*. Śledzi historię wyrazu, obserwując początki pojawienia się *kerygmatu* w języku polskim, bada przyczyny jego występowania, jego znaczenie i obserwuje wzrost częstości użycia. Na koniec formułuje ogólne wnioski dotyczące przyczyn mody językowej w kościelnej odmianie języka.

Zjawisko mody językowej jest powszechnie znane i było wielokrotnie opisywane, por. np. Buttler 1962, także później: Buttler, Kurkowska, Satkiewicz 1982, następnie zwięzłe ujęcie tego zjawiska przez W. Pisarka w EJP (s.v. *Moda w języku*) oraz późniejsze artykuły tego autora, opinie na ten temat S. Bąby i B. Walczaka (1992: 23). W ostatnim czasie można przywołać liczne wypowiedzi różnych autorów w książce pod red. K. Wojtczuk (2002), zapatrywania na modę językową A. Markowskiego (2005), poglądy K. Ożoga (2007) i jeszcze wiele innych pozycji bibliograficznych.

Jak wiadomo, istotą mody językowej jest stosowanie przez użytkowników języka pewnych jego elementów (wyrazów, zwrotów, konstrukcji gramatycznych itd.), uważanych za właściwsze od innych, elegantsze, jednym słowem, lepsze, a wyrażające tę samą treść, co inne, mniej używane. Podążanie za modą językową powoduje często niewłaściwe ich zastosowanie i błędy, które z czasem, jako zgodne z uzusem, stają się normą. Moda językowa obejmuje wszystkie poziomy języka od zwyczaju wymawiania po konstrukcje składniowe. Niekiedy przez nagminne używanie jakiegoś wyrazu czy związku frazeologicznego dochodzi do zubożenia języka, bo odchodzą w niepamięć jego synonimy, wypierane przez modne słowo czy konstrukcję. Niebagatelnym czynnikiem, który wpływa na modę językową, jest przekonanie użytkowników języka, że „podwyższają rangę” danego zjawiska, gdy nazywają je w sposób wyszukany, zaczerpnięty z wysokich rejestrów języka. Moda językowa może się przejawiać na wiele sposobów, w tym może preferować zapożyczenia w miejsce wyrazów i konstrukcji rodzimych.

Jest oczywiste, że moda językowa obejmuje nie tylko wszystkie płaszczyzny języka, ale także wszystkie jego odmiany. Jak wiemy, na przykład w odmianie urzędowej szerzą się w każdej epoce swoiste wyrażenia, w odmianie młodzieżowej co jakiś czas furorę robi któryś nowy, błyskawicznie podchwytywany przez większość, wyraz czy zwrot. Modne elementy języka dość często szybko przenikają do innych odmian języka.

Wydaje się, że można także mówić o modzie w kościelnej odmianie języka¹. Oto nagle pojawiają się zupełnie nowe sformułowania, użycie wyrazów w innych kontekstach i w odmiennych znaczeniach. Nagły powrót do dawno zapomnianych wyrazów lub stosowanie zapożyczeń brzmiących tajemniczo i uczenie. Jaką funkcję mają te zabiegi? Być może chodzi o chęć zaciekawienia odbiorcy tajemniczością, o sposób na odświeżenie starych treści poprzez nadanie im nowej formy wyrazu. W tej funkcji pojawił się nie tak dawno w kościelnej odmianie języka termin *kerygmat*.

Przyznam, że do tej pory się z nim nie zetknęłam. Nastąpiło to dopiero wtedy, gdy książkę „chodzący po kołędzie” wręczył mi broszurkę *Seminarium żywej wiary. Kerygmat dla każdego*². Tytuł sugerował, że termin nazywa coś przeznaczonego dla każdego. Próżno wertowałam publikację. Słowa wyjaśnienia, cóż to jest tenże *kerygmat*, nie znalazłam. Na ostatniej stronie okładki widniała między innymi informacja, że broszurka stanowi „materiał pomocniczy do przeprowadzenia kerygmatycznych rekolekcji ewangelizacyjnych”. Zatem miałam możliwość poznania jeszcze pochodnego przymiotnika: *kerygmatyczny*. Wywnioskowałam stąd, że oba wyrazy są szeroko znane i używane przynajmniej w kręgach duchowieństwa. Dziwiło mnie jedynie, że dotychczas nie miałam okazji o nich usłyszeć.

Kerygmat to zapożyczenie z greki. Poszukiwania w języku greckim wskazują, że gr. κήρυγμα, -ατος to 1) ‘obwieszczenie, ogłoszenie’, 2) ‘rozkaz, zapowiedź’, 3) ‘kazanie’, 4) ‘wezwanie, ogłoszenie przez herolda’³. Jest to rzeczownik rodzaju nijakiego należący do spółgłoskowej deklinacji trzeciej o temacie zakończonym na dentalne *-t*, które zgodnie z fonetycznymi prawami w języku greckim w mianowniku liczby pojedynczej odpadło (Auerbach, Golias 1985: 20, 23, 34, 36–37). W języku polskim to *-t* tematyczne, wzięte z dopełniacza, się zachowało, podobnie jak w innych tego typu wyrazach z greki (np. pol. *dogmat* z gr. δόγμα, -ατος), przejętych przez język polski poprzez łacinę lub języki nowożytnie, por. też Reczek 1987: 299 i Grappin 1956: 288–290.

¹ „Odmiana kościelna języka” jest zwykle nazywana „językiem religijnym” (por. prace Ireny Bajerowej (zwłaszcza 1988), Marzeny Makuchowskiej (1999), Iwony Pałuckiej (2000) i wielu innych autorów). Język religijny zaś — ze względu na szeroki zakres i skomplikowanie wewnętrzne tej odmiany języka (temu zagadnieniu poświęcona jest wyjątkowo obszerna literatura, lecz nie miejsce tu, by ją przytaczać) — definiuje się zwykle poprzez określenie sytuacji, w jakich się go używa oraz kręgu użytkowników (por. np. Pałucka 2000). Wymieniane w definicjach sytuacje obejmują element *sacrum*, a ponieważ niniejszy tekst w zamierzeniu — jak zobaczymy — nie odnosi się do tej sfery, zatem preferowany jest termin „odmiana kościelna języka” jako ‘odmiana języka polskiego używana w Kościele — wspólnocie wiernych’ (jest to najbardziej ogólna definicja zakresowa) (por. Waniakowa 2013: 191).

² Wybór tekstów i rozważania: Cezary Sękalski, Wydawnictwo Serafin, Kraków 2013. Według informacji wydawcy, tekst pierwotnie ukazał się w dwumiesięczniku *Głos Ojca Pio* w numerach 78/2012–82/2013.

³ Za *Słownikiem grecko-polskim* O. Jurewicza.

Wyraz *kerygmat* nie jest w języku polskim zakorzeniony. Brak go w dawnych i historycznych słownikach języka polskiego. Nie figuruje również — co znamienne — w *Encyklopedii kościelnej* ks. Michała Nowodworskiego z końca XIX wieku⁴. Brak go także w nieco późniejszej wielotomowej *Podręcznej encyklopedii kościelnej*⁵. W słowniku łaciny kościelnej Jougana (1948: 338) znajdujemy łac. *kerygma, -atis* [!] (jako pożyczkę z greki) w dwóch znaczeniach: 1) ‘okrzyk, rozkaz’; 2) ‘ogłoszenie, kazanie’. Warto jednak podkreślić, że jest to słownik łaciny, a nie języka polskiego. Z drugiej strony, nawet w łacinie na ziemiach polskich nie miał dawnej i ciągłej tradycji, jako że nie rejestruje go SŁŚ.

Nie notuje go też większość współczesnych słowników języka polskiego (brak go w elektronicznym WSJP) z wyjątkiem PSWP (t. 16, 1998)⁶. Hasło to ma w PSWP dwa znaczenia: 1) ‘w pierwotnym chrześcijaństwie: orędzie o Jezusie, treść wieści o Jezusie, według której Jezus umarł za ludzi i zmartwychwstał, jest Mesjaszem, Panem i Zbawcą’; 2) ‘orędzie chrześcijańskie, będące apelem, wezwaniem’. PSWP notuje poza tym pochodny przymiotnik *kerygmatyczny* ‘taki, który dotyczy kerygmatu, odnosi się do kerygmatu, oparty jest na kerygmacie, orędziu chrześcijańskim o Jezusie’. Wyraz *kerygmat* rejestruje współcześnie kilka polskich słowników wyrazów obcych, mianowicie WSWO PWN (2003) i WSWO KWN (2008) oraz SWO (2001). Według WSWO PWN *kerygmat* to ‘w teologii chrześcijańskiej: przesłanie, orędzie zbawienia zawarte w życiu, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa’. Słownik ten notuje też przymiotnik *kerygmatyczny*. WSWO KWN podaje aż trzy znaczenia rzeczownika *kerygmat*: 1) ‘pełnienie urzędu herolda i ogłaszanie orędzia’; 2) ‘w religii chrześcijańskiej: przekazywanie dobrej nowiny, wzywanie do nawrócenia i wiary’; 3) ‘obwieszczenie kapłana albo natchniona wypowiedź proroka’. Wcześniejsze słowniki wyrazów obcych *kerygmatu* nie notują. Hasło *kerygmat* znajduje się też w niektórych słownikach dostępnych w Internecie, jak SJP.PL czy SJP PWN.

Hasło *kerygmat* w dość zwartej postaci (liczącej kilkanaście linijek) pojawia się w piątym tomie wydawnictwa encyklopedycznego PWN *Religia* w roku 2002, natomiast w monumentalnej EK w tomie VIII z roku 2000 mamy do czynienia z wysoce rozbudowanym (szp. 1360–1365) wykładem na temat *kerygmatu* (por. niżej) oraz osobnymi hasłami *kerygmatyczna teologia* (szp. 1365–1366) i *kerygmatyczny ruch* (szp. 1366).

SBJP notuje *kerygmat* już w roku 1987 i jest to poświadczenie z czasopisma „Język Polski”. Chodzi o artykuł S. Urbańczyka, który w krótkiej notce (por. Urbańczyk 1987: 299–300) zajmuje się między innymi wyrazem *kerygmat*. Kolejne poświadczenie z SBJP pochodzi z 2001 roku. Przymiotnik *kerygmatyczny*, użyty w połączeniu *teologia kerygmatyczna*, jest rejestrowany w SBJP po raz pierwszy w roku 1973, a następne dwa jego poświadczenia są z roku 2004 z prasy katolickiej.

⁴ Hasło *kerygmat* powinno wystąpić w tomie X (*karaici — kongregacje dekanalne*), wydanym w roku 1877, teź encyklopedii, a nie znajdujemy go tam.

⁵ *Kerygmatu* nie ma w tomie XXI–XXII (wydanym we wspólnym woluminie w roku 1910) tej encyklopedii.

⁶ Za pomoc w przeszukiwaniu najnowszych pozycji leksykograficznych dziękuję serdecznie Pani Doktor Monice Biesadze.

Już w roku 1987 S. Urbańczyk (1987: 299) pisał, że prawdopodobnie w związku z II Soborem Watykańskim „powstała moda na terminy pochodzenia greckiego, więc nie tylko *charyzmat*, bo i *kerygmat*, i *homilia*. Dawniej wystarczały terminy polskie: *dar Ducha św.*, *nauczanie*, *kazanie*”. Kończąc swój krótki tekst, zauważał:

Wyrazu *kerygmat* używa się w «homiliach» bez skrępowania. Kiedy tłumaczyłem pewnemu bibliście, że nie powinno się poza tekstami naukowymi używać tego słowa, którego nikt nie rozumie, odpowiedział, że ono precyzyjniej wyraża to, o co chodzi. Tak zresztą postępuje większość specjalistów: chcą być precyzyjni, choćby nawet niezrozumiali (Urbańczyk 1987: 300).

Według EK (s.v. *kerygmat*), termin *kerygma* pojawia się w Biblii, w Nowym Testamencie, 8 razy, przy czym autor tej części hasła, Antoni Paciorek, nie wymienia niestety miejsc, gdzie wyraz występuje. Warto przy tym zwrócić uwagę, że LSJ (s.v. κήρυγμα) podaje tylko jedno miejsce występowania gr. κήρυγμα w Nowym Testamencie i jest to Łk 11, 32⁷. Odpowiedni fragment po łacinie przedstawia się następująco: „Viri Ninivitae surgent in iudicio cum generatione hac et condemnabunt illam, quia paenitentiam egerunt ad *praedicationem* Ionae, et ecce plus quam Ionas hic” (Wulgata, Łk 11, 32)⁸. Stąd wniosek, że gr. κήρυγμα odpowiada łac. *praedicatio*, co w LSJ oddaje się jako ‘preaching’. W przekładzie polskim (por. przypis niżej) jest to *nawoływanie*. W słowniku Blaise’a *praedicatio* jako κήρυγμα ma znaczenie ‘publication, proclamation’, w tym ‘affirmation solennelle d’une vérité, affirmation d’une opinion, doctrine affirmée, enseignement’ (por. Blaise s.v. *praedicatio*). Można zatem sądzić, że jednak gr. κήρυγμα nie występowało często w Nowym Testamencie, a jeśli nawet, to nie w rozbudowanych teologicznie znaczeniach przypisywanych temu wyrazowi, a raczej jego kontynuantom, w łacinie i w językach nowożytnych, w tym w polskim, znacznie później.

Jak zaznaczyłam wyżej, zapożyczenie *kerygmat* nie ma tradycji w języku polskim. Obrazuje to liczba poświadczeń w NKJP (do roku 2010). Przeszukiwany zbiór zawiera 240 192 461 słów. Znalaziono 29 akapitów pasujących do zapytania z 21 różnych tekstów (Pędzik 2012). Warto zacytować najwcześniejsze poświadczenie wyrazu, które pochodzi z 2 lipca 1994 z tekstu *Pan Bóg popiera prawicę z „Gazety Wyborczej”*, bo kontekst wiele mówi o faktycznym użyciu i znaczeniu *kerygmatu*:

Niedawno wpadło mi w ręce pismo katolickiej wspólnoty „Idzie Jezus” z maja tego roku [1994]. Na jego pierwszej stronie rzuca się w oczy hasło „KERYGMAT” [...]. Chcę się także podzielić pewną moją radością. Cieszę się, że w niedzielę 19 czerwca mogłem uczestniczyć w Eucharystii, podczas której nie były proklamowane wybory samorządowe, lecz Jezus Chrystus i Jego Ewangelia — Dobra Nowina (czyli kerygmat) (Michniewicz 1994).

⁷ Dziękuję serdecznie za pomoc w poszukiwaniach w słownikach greckich i łacińskich Panu Doktorowi Krzysztofowi Nowakowi.

⁸ Odpowiedni fragment po polsku wygląda następująco: „Ludzie z Niniwy powstaną na sądzie przeciw temu plemieniu i potępią je; ponieważ oni dzięki *nawoływaniu* Jonasza się nawrócili, a oto tu jest coś więcej niż Jonasz” (*Pismo święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, wyd. III poprawione, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań–Warszawa 1997).

Podsumowując wyniki (na podstawie wyszukiwarek Poliqarp i PELCRA), należy stwierdzić, że forma *kerygmat* wystąpiła w NKJP 5 razy, forma *kerygmatu* — 6 razy, *kerygmatem* — 3 razy, *kerygmacie* — 3 razy. Innych form fleksyjnych nie zanotowano. Stąd wnioszek, że wyraz nie występuje w liczbie mnogiej. Wynika to zresztą z jego znaczeń (por. wyżej). Profil diachroniczny dla *kerygmatu* i jego form fleksyjnych rysuje się następująco: 1994 — 2 wystąpienia, 1996 — 1 wystąpienie, 1998 — 2 wystąpienia, 1999 — 1 wystąpienie, 2000 — 3 wystąpienia, 2004 — 1 wystąpienie, 2005 — 1 wystąpienie, 2006 — 4 wystąpienia, 2007 — 2 wystąpienia, 2009 — 5 wystąpień; razem — 22 wystąpienia. Gros wystąpień pochodzi z prasy publicystycznej, inne głównie z Internetu.

Wyniki z NKJP są skromne i nie obrazują wzrastającej lawinowo frekwencji *kerygmatu* w odmianie kościelnej języka. O niezwyklej popularności tego terminu świadczy fakt, że taką nazwę nosi na przykład Stowarzyszenie Ewangelizacyjne w Kwidzynie i Ogólnopolski Festiwal Muzyki Chrześcijańskiej:

Stowarzyszenie Ewangelizacyjne „Kerygmat” swoimi korzeniami sięga czerwca 1999 r. Wówczas to franciszkanin o. Roman Ziola wpadł na pomysł organizacji Ogólnopolskiego Festiwalu Muzyki Chrześcijańskiej. Z uwagi na ogrom przedsięwzięcia zawiązało się Biuro Festiwalu składające się z kilku osób entuzjastycznie podchodzących do tego przedsięwzięcia, co z pewnością rekompensowało brak doświadczenia. W ten sposób w ekspresowym tempie pokonane zostały wszelkie przeciwności i 18 września 1999 roku rozpoczął się I Ogólnopolski Festiwal Muzyki Chrześcijańskiej „Kerygmat — Kwidzyn '99” (Stowarzyszenie Kerygmat).

Dużą częstość występowania wyrazu *kerygmat* widać w Internecie. Dla potrzeb niniejszych rozważań obserwowałam przez cały rok 2014 frekwencję *kerygmatu* poprzez Google. Otóż waha się ona od ok. 80 000 do ok. 85 000 użyć, co jest liczbą sporą. Ostatnie sprawdzenie przyniosło ok. 82 100 wyników (dostęp: 14.12.2014). Hasło *kerygmat*, szczegółowo opracowane, widnieje w Wikipedii (co prawda z uwagą, że od 27 października 2014 roku treść artykułu może nie być zgodna z zasadami neutralnego punktu widzenia). Prócz tego istnieje wiele stron internetowych, gdzie tłumaczy się wy-czerpująco istotę terminu. Oto dwa przykłady:

Myślę, że trzeba zacząć od wyjaśnienia tego, co znajduje się w adresie tej strony, czyli od tego, co znaczy słowo *kerygmat*. Jak można się zorientować z powitania, to słowo pochodzi od greckich *kerygma*, *keryssein* i oznacza głoszenie, przepowiadanie. W Nowym Testamencie tym terminem określano przepowiadanie Jezusa o nadchodzącym królestwie Bożym, a także głoszenie Jego uczniów o zbawieniu, jakiego Bóg dokonał w Jezusie i o jego dostępności dla każdego, kto uwierzy, bez warunków wstępnych tzn. bez uprzednich zasług (dzisiaj najczęściej to orędzie określa się jako kerygmat). Zbawienie bowiem pochodzi od Boga i nie jest dziełem człowieka tylko darmowej, niezasłużonej łaski ofiarowanej grzesznikom. Kerygmat jest ogłoszeniem tej prawdy i przekonywaniem o jej ciągłej aktualności (Skiba 2006).

Słowo kerygmat budzi zainteresowanie. Brzmi tajemniczo i intrygująco. Wbrew pozorom nie odnosi się do czegoś, o czym przeciętny katolik nie ma pojęcia. Źródłosłowem *kerygmatu* są dwa greckie wyrazy: κήρυγμα, ogłoszenie, proklamacja; κήρυκες /kerykes/ herold; κηρύσσω głoszę, krzyczę. *Kerygmat* to pewnego rodzaju działalność apostołska, głoszenie podstawowych prawd wiary, ale w specyficzny sposób. Co ważne, taka forma działalności ewangelizacyjnej jest wspólna dla wszystkich odłamów i nurtów

chrześcijaństwa. Sposób przekazywania nauki Jezusa jest zaczerpnięty ze starożytnej Grecji. W mieście — państwie Ateny mieszkańcy gromadzili się na oficjalnych zebraniach, które nazywano εκκλησία (ekklesia). Takie spotkanie było wcześniej obwieszczane obywatelom poprzez odpowiednich heroldów — κήρυκες (kerykes). Zgromadzeni mężczyźni wysłuchiwali nauk i włączali się w dysputy o ważnych dla polis sprawach. Taki model nauczania przyjęli w Jerozolimie apostołowie, którzy uważali się za *heroldów Króla Izraela*. Ich celem było głoszenie słowa Boga i zebranie wyznawców Chrystusa. Podobną funkcję pełniło u Żydów czytanie Pisma w synagogach. W Nowym Testamencie tym terminem określano przepowiadanie Jezusa o nadchodzącym królestwie Bożym, a także głoszenie Jego uczniów o zbawieniu, jakiego Bóg dokonał w Jezusie, i o jego dostępności dla każdego, kto uwierzy (bez warunków wstępnych tzn. bez uprzednich zasług) (KK/fra3 2013).

Mając na uwadze obecną ogromną frekwencję terminu *kerygmat*, trzeba stwierdzić, że opinia Stanisława Urbańczyka wyrażona już w roku 1987 o tym, że „nie powinno się poza tekstami naukowymi używać tego słowa, którego nikt nie rozumie” (por. wyżej), była wołaniem na puszczy. Obcy, stosunkowo nowy na gruncie polskim, niekojarzący się z niczym przeciętnemu katolikowi, wyraz stał się nadzwyczaj modny, potrzebny i nic nie wskazuje na to, by został wycofany z obiegu. Wydaje się, że właśnie chodzi o to, by był tajemniczy i intrygowy. Warto sobie wszak uzmysłowić, że wraz z nastaniem mody na *kerygmat* nic nie zmieniło się w nauce Kościoła. Nie powstało nic nowego, co należałoby określić nowym terminem. *Kerygmat* wyparł tylko wcześniejsze określenie *Dobra Nowina*⁹. W innych bowiem znaczeniach, notowanych przez WSWO KWN (por. wyżej), *kerygmat* właściwie nie występuje. Pojawiają się one w kontekście historycznym przy tłumaczeniu genezy terminu *kerygmat* i odnoszą się w istocie nie do zapożyczenia *kerygmat*, a do gr. κήρυγμα. Wprowadzając nowy termin, nauka Kościoła stara się nawiązać do tradycji greckich. Widać to szczególnie w cytacie ze strony Franciszkańska3.pl (KK/fra3 2013, por. wyżej). Jednak połączenie tradycji greckich i chrześcijańskich wydaje się w tym wypadku nieco sztuczne, ponieważ jednocześnie nie wykazano bezsprzecznie, że w Nowym Testamencie używano gr. κήρυγμα jako jednoznacznego określenia na „przepowiadanie Jezusa o nadchodzącym królestwie Bożym, a także głoszenie Jego uczniów o zbawieniu, jakiego Bóg dokonał w Jezusie i o jego dostępności dla każdego, kto uwierzy” (por. wyżej)¹⁰. Termin *kerygmat* zatem pojawił się także w sposób sztuczny. Najpierw funkcjonował w pismach teologicznych, następnie został przejęty do kazań (homilii), po czym — jako intrygujący i tajemniczy — stał się modny i rozprzestrzenił się szeroko w kościelnej odmianie języka.

Oczywistym wnioskiem płynącym z niniejszych rozważań jest stwierdzenie, że kościelna odmiana języka, podobnie jak i inne odmiany polszczyzny, nie jest wolna od mody językowej. Mechanizmy językowe działają we wszystkich odmianach podobnie, zatem i w kościelnej odmianie języka szerzą się elementy, które nie zawsze są konieczne, ale pozostaną, bo są modne. Co więcej, inaczej niż w innych odmianach, moda ta jest

⁹ Należy zauważyć, że w polskim tłumaczeniu fragmentu z Ewangelii według św. Łukasza (Łk 4, 18) podawanego m.in. jako źródło terminu *kerygmat* (por. angielską edycję Wikipedii s.v. *kerygma*) jest sformułowanie „abym ubogim niósł *dobrą nowinę*”.

¹⁰ Warto sobie przy tym uzmysłowić, że język grecki nie był językiem dominującym w tekstach Nowego Testamentu.

tu kreowana przez autorytety, co sprawia, że jest stabilniejsza i trwalsza. Tym bardziej że *kerygmat* pojawia się obecnie w wielu innych językach poza polskim. Można się o tym przekonać, przeglądając chociażby Wikipedię. Otóż odpowiedniki polskiego hasła *kerygmat* funkcjonują tam ponadto w 17 językach¹¹, między innymi w angielskim (ang. *kerygma*), niemieckim (niem. *Kerygma*), francuskim (fr. *kérygme*), hiszpańskim (hiszp. *kerigma*), łacińskim (łac. *cerygma*¹²), włoskim (wł. *kerigma*) i rosyjskim (ros. *керигма*)¹³. Stąd wniosek, że kontynuanty gr. κήρυγμα stały się modne nie tylko w polszczyźnie, ale też w innych językach.

BIBLIOGRAFIA

- Auerbach M., Golias M. 1985: *Gramatyka grecka*, wyd. IV, opr. M. Golias, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Bajerowa I., 1988: Kilka problemów stylistyczno-leksykalnych współczesnego polskiego języka religijnego, [w:] M. Karpluk, J. Sambor (red), *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane*, Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 21–44.
- Bąba S., Walczak B. 1992: *Na końcu języka. Poradnik leksykalno-gramatyczny*, Warszawa–Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Blaise — A. Blaise, *Dictionnaire latin — français des auteurs chrétiens*, Turnhout 1954–1967.
- Buttler D. 1962: Wyrazy modne, *Przegląd Humanistyczny* 6, 4 (31), 99–112.
- Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H. 1982: *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- EJP — *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, wyd. II popr. i uzupełn., Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992.
- EK — *Encyklopedia katolicka*, przewodniczący redakcji naczelnej: A. Szostek, red. nac. B. Migut, t. VIII, Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2000.
- Encyklopedia kościelna* [...] wydana przez X. Michała Nowodworskiego, t. X, Warszawa 1877.
- Grappin H. 1956: *Histoire de la flexion du nom en polonais*, Wrocław: Zakład im. Ossolińskich.
- Jougan A. 1948: *Słownik kościelny łacińsko-polski*, wyd. II, Przemysł: Michalineum.
- Jurewicz O. 2000: *Słownik grecko-polski*, t. I–II, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- LSJ — Liddell H.G., Scott R., Jones H.S., *A Greek-English Lexicon*, Oxford: Clarendon Press, 1940.
- Makuchowska M. 1999: Miejsce języka religijnego w typologii współczesnych odmian polszczyzny, [w:] Z. Adamek, S. Koziara (red.), *Od Biblii Wujka do współczesnego języka religijnego. Z okazji 400-lecia wydania Biblii ks. Jakuba Wujka*, Tarnów: Wydawnictwo „Biblos”, 176–189.
- Markowski A. 2005: *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Ożóg K. 2007: *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, wyd. 3 popr. i uzupełn., Rzeszów: Fraza.
- Pałucka I. 2000: Czy istnieje „język religijny”, *Język Polski* LXXX, 3–4, 176–184.

¹¹ Brak wśród nich niestety języka greckiego.

¹² Jest to wyraz nowy, sztuczny, nienotowany w słownikach łacińskich (brak także w SŁŚ); słowniki łacińskie podają jedynie wyraz *cēryx* ‘herold, trębacz, wysoki urzędnik’ jako pożyczkę z greki.

¹³ W każdej z wersji nacisk jest położony na co innego, choć ogólne znaczenie pozostaje właściwie to samo. Jedynie w wersji rosyjskiej przedstawiono nieco inny, bardziej historyczny niż chrześcijański, punkt widzenia.

- Pędzik P. 2012: *Wyszukiwarka PELCRA dla danych NKJP*, [w:] *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. A. Przepiórkowski, M. Bańko, R. L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk, Warszawa.
- Podręczna encyklopedia kościelna*, opr. pod kierunkiem ks. ks. S. Galla, J. Niedzielskiego, H. Przędzickiego, Cz. Sokołowskiego, A. Szlagowskiego, J. Gautier i red. ks. Z. Chełmickiego, t. XXI–XXII, Warszawa 1910.
- Reczek J. 1987: Charyzma i charyzmat, *Język Polski*, LXVII, 298–299.
- Religia. Encyklopedia PWN*, red. nauk. T. Gadacz, B. Milerski, t. 5, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002.
- Urbańczyk S. 1987: *Charyzmat, kerygmat i homilia*, *Język Polski*, LXVII, 299–300.
- Waniakowa J. 2013: Wpływ odmiany kościelnej języka na polszczyznę ogólną, *LingVaria* 2 (16), 191–200.
- Wojtczuk K. (red.) 2002: *Moda jako problem lingwistyczny*, Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.

ŹRÓDŁA

- Stowarzyszenie Kerygmat — Historia stowarzyszenia, [w:] *Kerygmat. Stowarzyszenie Ewangelizacyjne w Kwidzynie*, <kerygmat.ckj.edu.pl> [14.12.2014].
- KK/fra3 2013: Kerygmat — co to takiego?, [w:] *Franciszkańska3.pl*, <franciszkańska3.pl/Kerygmat—co-to-takiego,a,19809> [14.12.2014].
- Michniewicz A. 1994: Pan Bóg popiera prawicę, *Gazeta Wyborcza* 02.07.1994 [NKJP].
- NKJP — *Narodowy korpus języka polskiego*
- PSWP — H. Zgólkowa (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 1–50, Poznań: Wydawnictwo Kurpisz, 1994–2005.
- SBJP — J. Wawrzyńczyk, *Słownik bibliograficzny języka polskiego*, t. III, reprint z wydania w roku 2004, Warszawa: BEL Studio Sp. z o.o., 2013.
- SJP.PL — *Słownik języka polskiego, ortograficzny* <sjp.pl> [15.02.2014].
- SJP PWN — *Słownik języka polskiego PWN* <sjp.pwn.pl> [15.02.2014].
- Skiba R. 2006: Krótka o kerygmacie, [w:] *Strona poświęcona kerygmatowi*, <http://kerygmat.pl> [14.12.2014].
- SEŚ — *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. Mediae et infimae Latinitatis Polonorum*, red. M. Plezia, od t. VII red. K. Weyssenhoff-Brozkowa, Wrocław etc. 1953 i n.
- SWO — *Słownik wyrazów obcych*, red. I. Kamińska-Szmaj, Wrocław: Wydawnictwo Europa, 2001.
- WSJP — *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Żmigrodzki, Kraków (słownik elektroniczny: <http://www.wsjp.pl>), 2007.
- WSWO KWN — *Wielki słownik wyrazów obcych*, red. A. Latusek, Kraków: Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, 2008.
- WSWO PWN — *Wielki słownik wyrazów obcych*, red. M. Bańko, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 2003.

SUMMARY

***Kerygmat* — or on fashion in ecclesiastical language**

Key words: linguistic fashion, ecclesiastical language, loanwords, frequency.

The article discusses the phenomenon of fashion in ecclesiastical language. It studies this question on the example of the term *kerygmat*, borrowed from Greek. First a sketch of the history of the word is presented, observing the first attestations of the word in the Polish language, followed by an exploration of its meaning and the reasons for its use, and the recent growth in its frequency of occurrence. The final part presents general conclusions concerning reasons for fashion in ecclesiastical language.